

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено проблемі фінансового забезпечення інвестиційної діяльності аграрного сектору економіки. Внаслідок аналізу було виявлено джерела фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, а також їх роль у розвитку аграрного сектору. Визначено інструменти фінансування та стратегічну мету механізму фінансового забезпечення.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, фінансове забезпечення, джерела фінансування.

Стаття посвячена проблеме финансового обеспечения инвестиционной деятельности аграрного сектора экономики. В результате анализа были обнаружены источники финансирования инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий, а также их роль, в развитии аграрного сектора. Определены инструменты финансирования и стратегическую цель механизма финансового обеспечения.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, финансовое обеспечение, источники финансирования.

The article deals with the financial support of investment activities of the agricultural sector of the economy. An analysis of the sources of funding were found investment activity of agricultural enterprises and their role in the development of the agricultural sector. Was determined financing instruments and the strategic objective of the mechanism of financial support.

Key words: investment activity, financial support, funding sources.

Постановка проблеми. Інвестиційний процес розпочинається з відносин між суб'єктами на інвестиційному ринку. Зазвичай власнику підприємства не вистачає власних коштів для втілення проекту в життя, тому він прагне залучити найбільш привабливі інструменти фінансування. Отже, для розвитку інвестиційної діяльності важливе значення відіграє фінансове забезпечення. Без фінансового забезпечення неможливо втілити проект у життя. Фінансове забезпечення діяльності є важливим для будь-якого виду економічної діяльності, особливо для сільськогосподарських підприємств. Проблеми у залученні інвестицій зумовлені високими ризиками аграрного виробництва, слабкою підтримкою з боку держави та труднощами формування власних коштів. Тому визначення ефективного механізму інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств є надзвичайно актуальним науковим і практичним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади дослідження і практика реалізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі досить масштабно досліджуються у працях українських вчених: П. І. Гайдуцького, М. І. Кісіля, М. Х. Корецького, М. І. Крупки, П. М. Макаренка, Л. О. Мармуль, М. Й. Маліка, Л. Ю. Мельника, Г. М. Підлісецького,

П. Т. Саблука, В. І. Топіхи, А. В. Чупіса та інших. Досліджуючи наукові праці з цього питання, було виявлено, що недостатньо досліджені питання фінансового забезпечення інвестиційного розвитку аграрного сектору.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад фінансування інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки та практичних рекомендацій щодо формування механізму його забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Проблема мобілізації необхідного обсягу та складу фінансових ресурсів є однією з найбільших проблем у сфері фінансового забезпечення. Принципи формування і склад фінансових ресурсів на макrorівні і мікрорівні суттєво відрізняються один від одного, тому проблему формування фінансових ресурсів необхідно розглядати з обох боків. Тобто, мікрорівень – першочергове завдання інвестиційної стратегії держави, макrorівень – стратегія сільськогосподарського підприємства [1, с. 45].

Автор наукових і навчальних праць Зятковський І. В. дає тлумачення поняттю «фінансове забезпечення» таким чином: фінансове забезпечення – це система джерел і форм фінансування розвитку економічної і соціальної сфер суспільства.

В економічній літературі існує три основні напрями вибору джерел для формування фінансових ресурсів із метою фінансування інвестицій. Перший напрям – формування фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх власних засобів (амортизаційні відрахування і чистий прибуток), а також позикових засобів у формі банківських довгострокових кредитів. Другий

напряма – використання можливостей фінансового ринку, тобто фондового ринку й іпотечного кредитного ринку. Третій напрям – заснований на комплексному підході, коли як джерела фінансування інвестицій повинні використовуватися всі доступні засоби. Існує схематичне зображення джерел фінансування інвестиційної діяльності (рис. 1) [5].

Рис. 1. Класифікація внутрішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності

Для підприємства зовнішніми джерелами є кошти кредитних організацій та страхових компаній, бюджетні інвестиції, кошти недержавних пенсійних та інвестиційних фондів. Також до зовнішніх джерел можна віднести заощадження населення, які можуть бути інвестовані за допомогою розміщення облігацій, продажу акцій та інших цінних паперів, а також у формі банківського кредиту.

Джерела фінансування інвестицій можна поділити на три групи: позикові кошти, залучені кошти та власні кошти. Власні кошти належать до внутрішніх джерел фінансування, а позикові і залучені кошти – до зовнішніх джерел фінансування інвестицій.

Більш наочно зовнішні джерела фінансування можна побачити на схемі (рис. 2) [5].

Рис. 2. Класифікація зовнішніх джерел фінансування інвестиційної діяльності

Виділені джерела засобів використовуються для фінансування інвестицій у будь-якому вигляді економічній діяльності, у тому числі й аграрному секторі економіки. Проте в аграрному секторі економіки існує низка специфічних особливостей, які надають певну дію при виборі відповідних джерел. Ці специфічні особливості пов'язані з механізмом фінансування інвестицій, які можуть бути використані в практичній діяльності аграрних підприємств. Адже наступним завданням (після вибору об'єктів та джерел інвестування) є вибір інструментів залучення ресурсів, як невід'ємних складових зазначеного механізму [5, с. 219].

Основними елементами механізму фінансового забезпечення є методи, інструменти, нормативно-правове та організаційно-інформаційне забезпечення. Кожен елемент має певні ланки, які впливають на процеси фінансового забезпечення інвестиційної діяльності. Дія кожної ланки може мати як позитивні, так і негативні наслідки.

Отримання максимального прибутку при мінімальних витратах фінансових ресурсів і мініальному ризику є стратегічною метою механізму фінансового забезпечення.

Нині існує декілька методів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств: бюджетне фінансування, фондовий ринок, банківське фінансування, лізинг, самофінансування, акціонування, венчурне інвестування.

Інструменти фінансування інвестицій, які існують у бюджетній системі, передбачають ряд різних форм участі держави в процесі інвестування, включаючи надання бюджетних кредитів, інвестиційних податкових кредитів і державних гарантій під кредити, та участь держави в акціонерному капіталі. Цей метод дозволяє реалізувати як джерело позикових коштів (інструментом фінансування інвестицій у такому випадку виступає кредит), так і джерело залучених коштів (акції) [4, с. 124]. У випадках, коли інвесторами виступають органи державної влади всіх рівнів, то їх джерелами фінансування можуть бути кошти відповідних бюджетів, позабюджетних фондів та позикових коштів. На фінансування об'єктів виробничого призначення підприємствам виділяють кошти бюджетів у тих випадках, коли ці об'єкти включені до складу цільових комплексних програм, що затверджуються Кабінетом Міністрів України. Суми бюджетних коштів, які виділяються на фінансування державних інвестицій, передбачаються в бюджеті відповідних рівнів [3].

Фондовий ринок, як метод фінансового забезпечення інвестиційної діяльності, реалізується через такі інструменти фінансового ринку, як акції, облігації, вексель. Виконання функцій на фондовому ринку відбувається за допомогою співвідношення попиту, пропозиції та зрівноваженої ціни. Збереження можуть визначати обсяг потенціального попиту на фондовому ринку. Отже, чим вище рівень життя, тим більша частка доходів зберігається і тим більше люди купують цінні папери.

Опираючись на досвід європейських країн (Франція, Німеччина, Данія), можна зазначити, що

сільськогосподарський кредит є дієвим стимулом розвитку сільського господарства, його структурних перетворень, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва. Тому кредитній політиці у сільському господарстві приділяється досить велика увага. Безоплатне фінансування є основним важелем фінансового впливу на розвиток аграрного сектору, а сплатне – кредитування. Формою кредитів наділено багато державних програм у сільському господарстві. У більшості країнах кредит може виступати не як самостійна форма фінансування, а як форма стимулювання власних вкладів сільськогосподарського виробника. Згодом таке фінансування перетворилося у створення акціонерних товариств, члени яких несли обмежену відповідальність пропорційно своїм вкладам та отримували дивіденди і прибутки згідно зі своїми вкладками. Таку модель фінансування використала на собі Франція, що першою запропонувала світові каси сільськогосподарського кредиту. Такі каси сільськогосподарського кредиту були визнані законом. Вони одержали право на державне авансування і об'єдналися у Національну федерацію сільськогосподарського кредиту, яка, у свою чергу, була частиною Конфедерації взаємного страхування, кооперації та сільськогосподарського кредиту зі статусом державних, промислових і торгових підприємств.

Ситуація, яка склалася в результаті реформ в Україні, не сприяла здійсненню довгострокового фінансування інвестиційної діяльності за рахунок банківського кредиту. У зв'язку з цим, перспективність розвитку банківської системи, як джерела фінансування інвестицій була вкрай низька. Єдиним способом її застосування було надання короткострокових кредитів [2, с. 69].

На сьогодні, одним із найпривабливіших методів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності може стати лізинг. Одним зі способів вирішення проблеми кредитування стало залучення фінансового лізингу, який може допомогти у закупівлі сільськогосподарської техніки саме вітчизняного виробництва. Механізм застави об'єктів лізингу робить лізингові операції привабливими для комерційних банків.

Недосконалість лізингового законодавства обмежує використання лізингу, також обмежує використання фінансового лізингу монополічне становище лізингодавців, багато аграрних підприємств має низький економічний стан, через що підприємства не в змозі своєчасно сплачувати лізингові платежі та в повному обсязі.

Подальший розвиток лізингу в Україні може допомогти розвитку аграрного сектору. Що, у свою чергу, призведе до економічного зростання. Отримання необхідного сільськогосподарського обладнання в лізинг стане більш вигіднішим, ніж якщо брати обладнання у кредит або купувати його. Іноземні інвестори матимуть змогу інвестувати у виробництво не лише грошовими коштами, але й за допомогою машин та устаткування. За допомогою лізингу можна покращити виробництво, зменшити витрати, та направити вільні кошти на інші потреби підприємства.

На сучасному етапі розвитку економічної теорії поширюється теорія венчурного фінансування інвестицій. Її суть полягає в фінансуванні конкретного, технічно зумовленого проекту, який характеризується адекватною прибутковістю для генерації прибутку, яка буде достатньою для покриття залученого кредиту (виплати прибутку по залучених інвестиціях), а також забезпечить отримання додаткового прибутку [7, с. 806].

Акціонування дозволяє створити великий за обсягами власний капітал і застосовується переважно з використанням таких інструментів: створення акціонерних товариств, розширення власного капіталу за рахунок емісії акцій. Проте цей метод фінансування інвестицій застосовується недостатньо широко.

Суб'єкти господарювання можуть використовувати різні інструменти фінансування. Вибір інструментів фінансування визначається декількома умовами: 1) видом економічної діяльності; 2) масштабами господарювання; 3) формами власності і організаційно-правовими умовами; 4) фінансово-господарським

положенням; 5) станом державних і місцевих фінансів; 6) розвитком фінансового ринку, його основних сегментів – грошово-кредитного і фондового ринків; 7) вартістю фінансових (інвестиційних) ресурсів, що залучаються з боку; 8) обсягами інвестицій, необхідними для реалізації відповідних інвестиційних програм і проектів [6, с. 20].

Висновки. Провівши дослідження, було виявлено напрями з удосконалення фінансового забезпечення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Виявлені напрями було детально опрацьовано, та було сформовано структуру джерел фінансового забезпечення як на мікрорівні, так і на макрорівні.

У процесі досліджень, була обґрунтована необхідність розширення обсягів банківського кредитування, залучення засобів за рахунок активного використання емісії акцій і облигацій з метою подальшого зростання капіталовкладень в аграрний сектор економіки. Також була обґрунтована необхідність залучення лізингових операцій у аграрний сектор економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдучський П. І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П. І. Гайдучський // Економіка АПК. – 2009. – № 11. – С. 43–48.
2. Кісіль М. І. Тенденції і напрями активізації аграрного інвестиційного процесу / М. І. Кісіль // Економіка АПК. – 2002. – № 4. – С. 66–71.
3. Ковальов В. В. Державне регулювання інвестиційною діяльністю в аграрній сфері / В. В. Ковальов. – К. : ІАЕ УААН, 2003. – 182 с.
4. Корецький М. Х. Управління інвестуванням агропромислового виробництва / М. Х. Корецький // Держава та регіони. – 2004. – № 6. – С. 122–125. – (Серія: Економіка та підприємництво).
5. Лабенко О. М. Внутрішні фінансові ресурси інвестиційної діяльності підприємств / О. М. Лабенко // Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2006. – № 97. – С. 217–220.
6. Туманова О. А. Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності на підприємствах сільського господарства регіону / О. А. Туманова // Агросвіт. – 2011. – № 22. – С. 19–22.
7. Фрунза С. А. Формування системи фінансового забезпечення інвестування інноваційного розвитку сфери АПК / С. А. Фрунза // Зб. наук. пр.: Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ, ДНУ, 2005. – Т. 5. – Вип. 207. – С. 804–811.